

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band: - (1751)
Heft: 22

Artikel: I. Georgii Altmanni exercitatio philologico exegetica de baptisate propter mortuos
Autor: Altmann, J. Georg
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394694>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 16.05.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

J. GEORGII ALTMANNI
EXERCITATIO
PHILOLOGICO . EXEGETICA
DE
BAPTISMATE
PROPTER MORTUOS.

I. Cor. XV : 29.

Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν,
εἰ ὅλως νεκροὶ ἔκ ἐγείρονται; Τί καὶ βαπτίζονται
ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

*Quid facient illi, qui baptizantur propter mortuos,
si mortui omnino non resurgunt? Cur igitur ba-
ptizantur propter mortuos?*

ARGUMENTUM.

§. I. Exempla Sanctorum primæ Ecclesiæ sanctitate vi-
tæ & animi tranquillitate instante morte clarorum, pluris-
imum contulerunt ad propagationem Evangelii inter gen-
tes, atque ex eadem hac Sanctorum morientium perseve-
rantia deducenda ratio, quare multi se baptizari volue-
rint. §. II. Dicendorum summa proponitur, atque sensus
hujus loci brevibus exhibetur. §. III. Nexus verborum

rum cum præcedentibus describitur. §. IV. Disfertationis partes exhibentur. Particulam *ὅτι* denotare hoc loco propter, plurimis Auctoribus probatur. §. V. Sensus hujus apertius exhibetur & explicatur. §. VI. Moshemi sententia proponitur & adjudicatur. §. VII. Variæ eruditorum sententiæ inde ab antiquissimo tempore, ad hanc usque ætatem proferuntur & examinantur. §. VIII. Quomodo Baptismus sit Sigillum resurrectionis uberius declaratur. §. IX. Applicatio ad usus practicos subjungitur.

§. I.

UT sunt plurimæ imo fere innumeræ rationes & argumenta, quæ ad propagandam & stabiliendam divini nostri Servatoris doctrinam sua contulerunt pondera, ita certe non ultimo gradu ponendum illud, quod non tantum ex constantia martyrum, veritatem sanguine suo maxima alacritate obfignantium, sed ex multorum Christianorum in fine vitæ maximo gaudio & perpetua animi tranquillitate decedentium exemplis petitur. Cum enim ultima illa fatalis hora omnibus promiscue mortalibus metum & horrorem soleat incutere, res certe mira & vere inaudita gentilibus videbatur, conspiciere hominem, qui ex hac vita ut satur conviva recedat, & qui læto pectore exoptet, illum diem jam advenire, quo corporis ergastulo liberatus, ex tenebricoso hoc terrarum specu possit emigrare, ut animam ad cœlestem illam beatorum sedem remittat; horum vero ingentem globum nobis exhibent ea tempora, quæ primæ Ecclesiæ Christianæ fuere primordia, qui nec persecutionibus, nec ærumnis vel cruciatibus potuerunt labefactari, videbant quippe gentiles Christianos præter communem hominum indolem in adversitatibus erectos

ctos, in paupertate contentos, in tribulationibus usque ad mortem gravibus lætos, & in morte tandem hilari vultu animam suam reddentes. Hac re commoti plurimi, ut relicta idololatria ad illum cœtum transirent, in quo cœlestis doctrinæ lumine adjuti, ad eandem felicitatem contenderent; Nec his defuere Apostoli, eorumque collegæ, qui id ubique agebant, ut miseros illos, cœlesti doctrina & exemplis sanctorum commotos, pleniore luce perfunderent, & tandem per baptismum in sinum Ecclesiæ reciperent. Quantum autem pondus ad convertendos gentiles, multorum fidelium, cœlestem lætitiā morte instante probantium exempla dederint, nobis Paulus in eis verbis, quæ jam nobis explicanda proponimus probat, dum ad eos provocat, qui horum exemplis moti in gremium Ecclesiæ recipi & baptizari cupiebant, cum ait: *Quid facient illi, qui baptizantur propter mortuos, si mortui omnino non resurgunt? Cur igitur baptizantur propter mortuos.* Nemo est tam levi sacrarum literarum cognitione imbutus, qui ignoret, quam diversis interpretationibus hic locus classicus inde a primis Ecclesiæ Christianæ temporibus fuerit sollicitatus, ita quidem ut viginti quatuor diversæ omnino explicationes a diversis datæ notari possint, ex quibus autem major pars ita constituta est, ut a dormientibus, non autem ab hominibus sana ratione præditis profectæ videantur, & quæ ideo ad verba & mentem Apostoli obscurandam potius, quam ad illustrandam datæ fuerunt, hinc mihi post lætas diversas illas interpretandi rationes exclamandum fuit illud Demiphonis apud Terentium, *fecistis probe; Incertior sum multo quam dudum.* Exi-

mendi tamen quidam, qui probabili aliqua enodatione præ reliquis emicant *Lutherus*, *Frider. Spanhemius fil.* atque *Moshemius*, quorum vero explanationes una cum reliquis postea exhibendæ erunt, ut lectori ex collatione diversarum sententiarum constet, quo fundamento ea firmetur, quam nos proponimus. Nescio autem an nimis audacter pronuntiem de nostra, si dicam, illam talem nobis videri, ut non tantum sua se probet simplicitate, sed etiam sensum verborum Apostoli ita exponat, ut nullis dehinc difficultatibus sint obnoxia, nisi aliquis velit dehinc nodum in scirpo quærere, & difficultates movere, ubi leves aut nullæ sunt. Sano autem lectori eam committimus.

§. II.

Antequam autem ad nexum & tractationem verborum Apostoli deproperemus, paucis quæ nostra sit de hoc dicto sententia declarandum est, ut postmodum lectori constet, an scopus Pauli loquentis & ipsa verborum genuina denotatio hanc nostram interpretationem admittant, exponam ideo quæ de his meditantibus sese obtulerunt. Cum scopus sit divini Apostoli in hoc capite certitudinem resurrectionis probare, provocat tandem hoc v. 29. ad facta quorundam in cœtu Corinthiaco, qui ex observatione & contemplatione vitæ & mortis fidelium in Ecclesia Corinthiaca ita fuerant tacti & commoti, ut videntes eorum in afflictionibus constantiam, in morbis fidem, in morte appropinquante consolationem & lætiti-
am, ut eorum exemplis excitati ad professionem veritatis Apostolicæ perducerentur, & ideo se baptizari in nomen Christi exoptaverint, ita verba

πὲρ

ὕπερ τῶν νεκρῶν vertenda sunt propter mortuos, ut postea probandum, quod autem si fiet, plana & aperta erunt omnia, quæ pro asserenda nostra hypothese erunt necessaria.

§. III.

Postquam Paulus in prioribus capitibus hujus primæ Epistolæ ad Corinthios id egerat, ut vel schismata apud Corinthios nata disolveret, vel præcepta ad vitam & doctrinam pertinentia traderet, hoc jam capite decimo quinto id agit, ut resurrectionem mortuorum probaret, hoc enim dogma vere novum erat, & gentilibus hætenus plane incognitum, ut asserit ipse *Augustinus*, qui sæpius repetit hæc verba de resurrectione disserens: *Cum credimus resurrectionem, fides nostra maxime discreta est ab omni fide gentilium, atque notum est illud Euripidis Alcest. Act. V.*

Ὅτι οὐκ ἔστι τὰς θανάσιμας εἰς φάος μεταίειν.

Non fieri potest, ut defuncti in vitam redeant.

Hoc autem dogma ut probet, id agit primo, ut evincat & multiplici testium nube probet, Christum, qui est caput Ecclesiæ, a mortuis fuisse suscitatum, allegat hinc testem oculatum Petrum, reliquosque Apostolos omnes, atque post hos in testimonium producit quingentos fratres, qui eodem tempore & loco Dominum post resurrectionem vidissent, v. 6. Ne autem tantæ veritatis hostes Paulo objicerent, eum tale spargere in vulgus dogma, cujus ipse testis non esset, sed quod ex aliorum accepisset traditione, adjicit v. 8. *postremo vero omnium velut abortivo, vijus est etiam mi-*

hi, quod haud dubie factum, cum itinere Damascum peteret, & cœlesti fulmine dejectus, hominem videbat sibi non notum, quem rogat: *Domine! quis es?* eique Servator respondit: *Ego sum Jesus, quem tu persequeris.* Act. IX: 5. Probata ideo veritate resurrectionis Christi, redarguit eos, qui ajebant nullam esse resurrectionem, concludit autem ex resurrectione capitis Ecclesiæ resurrectionem etiam membrorum, quæ habenda esset ut fructus emergens ex resurrectione Servatoris & Sponsoris nostri, & ut momentum atque pondus hujus dogmatis aperte edoceret, subjungit, *¶. 14. Si Christus non e mortuis est revocatus, nostra fides est vana, atque nos Apostoli omnes erimus falsi testes, dicentes, Deum filium suum e mortuis suscitasse.* Post hæc ita concludit: Cum autem certum sit, Dominum nostrum resurrexisse ex sepulchro, sequitur credentes NB. etiam resurrecturos, cum Christus considerandus sit ut primitiæ, quas sequeretur reliqua messis resuscitandorum, *¶. 20. Asserita itaque veritate de resurrectione Christi & fidelium, novum & gentibus plane incognitum subjungit dogma de futura facie mundi post mortuorum resurrectionem & judicium universale, cum ait, ¶. 24. Deinde erit finis, quando tradiderit Christus regnum Deo & Patri, & quando aboleverit omne imperium, & omnem potestatem & virtutem, &c. Quum autem subiecta fuerint omnia, tunc & filius subjicietur ei, qui subjecit ipsi ista omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.* Hæc verba, quæ multis videri possunt *διονόητα*, sensum habent simplicem & apertum, si dicamus, quod hæc traditio regni Patri facta, sit œconomice intelligenda, & quod sit actus ex sponsione Christi,

tum

tum etiam ex personarum œconomia, & operis redemptionis relatione fluens. Regnum tradet Christus, ut declaret sponsioni se omni ex parte satisfecisse, & nihil remanere, nisi ut Pater jam Ecclesiam redemptam, sanctam, puramque glorificet in æternum. Est ergo actus œconomicus, quia jam post plenariam satisfactionem Deus, hoc est tota S. Sancta Trinitas debet regnare in æternum, Pater autem hoc modo declarat, se agnoscere, Ecclesiam a Christo redemptam esse puram, sibi ideo gratam & acceptam, imo æterna glorificatione dignam, & quæ dehinc non Filii tantum utpote Redemptoris, sed Patris & Spiritus Sancti regnum spirituale & peculium in omnia secula futura sit. Sed redeamus ex brevi diverticulo ad quod digressi sumus ad viam. Paulus post varia certitudinis resurrectionis testimonia & argumenta, nunc eo, quem nobis explanandum proposuimus versu, provocat ad facta & exempla quorundam Corinthiorum, ex quibus probat & infert, eos de veritate resurrectionis esse persuasos, cum ait: *Quid facient illi, qui baptizantur propter mortuos, si mortui omnino non resurgunt? Cur igitur baptizantur propter mortuos?* Sensus ideo horum verborum hic est. Si non datur resurrectio mortuorum, ut quidam asserunt, quare ergo tales inveniuntur apud vos in Ecclesia Corinthiaca, qui exemplis & fide martyrum & sanctorum, qui ob spem gloriosæ resurrectionis vel cruciatus ad mortem usque alacres pertulerunt, vel aliorum, qui ineffabili gaudio horam mortis expectarunt, exemplo ducti, baptizari voluerunt, ut ejusdem fidei & consolationis participes fierent.

§. IV.

Ut jam verba Pauli eo quo convenit ordine explicemus, id agendum

Primo, ut probemus & sufficientibus argumentis & præfidiis exhibeamus, Apostolum Paulum respexisse in hoc loco ad eos, qui fide morientium incitati se baptizari desiderarunt.

Secundo, quomodo baptismus sit tessera & sigillum futuræ resurrectionis.

I. Cum asserimus Apostolum hoc commate respicere ad eos in Ecclesia Corinthiaca, qui morientium fidelium exemplis tacti exoptarunt, per baptismum pio numero credentium in Christum adscribi: Jam non necesse erit aliorum sententias vel recensere vel confutare, fiet autem id, cum nostra sententia fuerit exposita, omne vero momentum nostræ interpretationis situm est in vero sensu particulæ ὑπὲρ, quæ varias in Scriptis Novi Testamenti & etiam Scriptorum Græcorum significationes assumit, quas autem recensere nostrum non est, nobis autem sufficiet probasse illam sæpius significare *propter*. Primum testem veritatis producimus, qui hunc significatum optime probat, licet in reliquis circa explicationem hujus loci a nobis dissentiat *Elsnerum*, *Observat. Tom. II. p. 128.* ὑπὲρ significat *propter*, ad denotandum causam ut dicunt finalem, cujus gratia omnia fiunt, quæ significatio est creberrima, sic *Ψ. 3.* hujus capituli Christus mortuus est ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν, propter peccata nostra, *Rom. XV: 8.* dico autem Jesum Christum ministrum factum esse circumcisionis ὑπὲρ ἀληθείας

ἀληθείας Θεῷ, propter veritatem Dei, & additur,
 εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς Ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, 2.
 Cor. I: 6. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ἡμῶν παρα-
 κλήσεως, ut perfundamini solatio, & Cap. XII: 19.
 ὑπὲρ τῆς ἡμῶν οἰκοδομῆς. Sic Job. VI: 51. & 17:
 19. &c. Quomodo Hebr. ὅς ὁ αὐτὸς ὁ αὐτὸς ὁ αὐτὸς notat in V.
 T. Lucianus Dialog. Mort. p. 268. Accusa igitur Mene-
 laum ὅς τις ὑμᾶς ὑπὲρ τοιαύτης γυναικὸς ἐπὶ Τροίᾳ ἤγα-
 γεν, qui vos propter talem conjugem contra Trojam du-
 xit, id est, ut eam recuperaret. Demosthenes Phi-
 lipp. 4. p. 61. ὥς ὑπὲρ φιλοτιμίας καὶ δόξης πάντα
 ταῦτα ποιῶ, quod pro honore & gloria omnia hæc fa-
 cis, id est gloriae causa, sive ut consequaris gloriam.
 Ælianus Var. Histor. Lib. 12. Cap. 64. ὑπὲρ τοῦ νε-
 κρῶς μάχῃ κατὰ πᾶν σφόδρα ἐγένετο, propter defun-
 ctum Alexandrum acerrima prorsus contentio oriebatur.
 Licet vero Cl. Elsnerus nobiscum sentiat in defini-
 endo sensu particulæ ὑπὲρ, differt tamen in eo,
 quod putet, baptizatos fuisse in Ecclesia Corin-
 thiaca illos, de quibus Paulus loquitur, ut veni-
 ant ad mortuos, habeantque spem resurrectionis:
 Hoc ego saltem concludo ex ejus verbis, quæ
 non statim sensum apertum fundunt, cum ait
 loc. cit. Ego hunc locum vertendum existimaverim,
 nam quid facient, qui baptizantur propter mortuos,
 b. e. ut veniant descendantque ad mortuos, sintque
 mortui. Hunc vero esse significatum mentis &
 verborum Pauli, ego mihi hætenus persuadere
 non possum, explicationem ideo Viri doctissimi
 suo loco relinquimus, sufficit nobis cum Elsnero
 probasse ὑπὲρ sæpe apud Græcos significare propter
 atque causam cur aliquid fiat: Sunt autem etiam
 adhuc alii Viri docti, qui hoc probant, fecit id
 Erasmus Schmidius in notis ad h. l. cujus verba da-

mus: Ὑπὲρ significat etiam propter, ob, caussa, sive meritorie, seu ob caussam antecedentem, sive finaliter, quod autem semper ex contextu dijudicandum est. Isocr. Evag. Ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμάσαμεν ταῖς μεγίσταις τιμαῖς. Quorum caussa, ob quas caussas antecedentes, nos eos maximis honoribus affecimus. Demosth. οἱ πλείστοι ὕπὲρ τῆς συμφέροντος τῆς ἰδίας τὰ πολλά λέγουσι τε καὶ πράττουσιν. Plurimi privati commodi causa pleraque dicunt & faciunt. Sunt autem quædam loca in N. T., in quibus sensus apertus clamat, quod in illis vocula ὕπὲρ nullam aliam significationem possit admittere, quam eandem hanc quam probamus; sic Joh. XI: 4. de morbo Lazari mortui & resuscitati dicitur, quod contigerit ὕπὲρ δόξης τῆς Θεοῦ, propter gloriam Dei, nec aliter Rom. XV: 9. τὰ ἔθνη ὕπὲρ ἐλέους δοξάζουσι τὸν Θεόν, gentes propter misericordiam qua fruuntur, glorificare Deum. In versione τῶν LXX. eadem hæc particula aliquoties adhibetur, ut vicem sustineat τῆς propter, vel caussæ finalis, quod recte notavit Abrah. Trommius Concord. Græc. Tom. II. p. 603. Nec hanc observationem omisit Francis. Vigerus, in erudito libello de Græcæ dictionis Idiotismis p. m. 452. ubi adductis testimoniis probat voculam hanc cum Genitivo constructam sæpissime significare propter. His etiam calculum suum addit Joh. Cloppenburgius Disput. select. XIV. Oper. T. I. p. 662. Cujus verba exhibemus: *Supereft quinta expositio Grammatica, ὕπὲρ τῶν νεκρῶν, quod idem ac ἐνεκα τῶν νεκρῶν, id est, propter mortuos, quæ quin proba sit ad literam, non patitur nos dubitare* B. C. Bertramus & G. J. Vossius, quorum ille *Scripturæ phrasiologia*, hic ex Eustatio interpretationem ὕπὲρ cum Genitivo pro ἐνεκα confirmarunt. Insigne est illud ὕπὲρ Χριστῷ πα-

οὐκ εἶναι, quod rectissime sine ulla ellipsi interpretamur, propter Christum pati. Plura jam in hanc rem colligere atque producere non libet, cum ea quæ adducta sunt, lectorem quemvis possint convincere, versionem nostram Genio Linguae Græcæ esse conformem.

§. V.

His jam positis haud dubie manifestum erit, quid verba Pauli *τὶ ποιήσονται οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν* significare possint, *quid facient qui baptizantur propter mortuos &c.* Si jam hanc significationem, quæ est plana, simplex atque genio linguae conformis, admittamus, non opus erit ad sensum aliquem vel mysticum aut absconditum decurrere, quia facile tum apparet, Apostolum respicere ad illos Christianos inter Corinthios, qui doctrinae a Paulo prædicatae nomina sua ideo dederunt, quia ex vita & morte quorundam fidelium, & in solidissima spe & consolatione de futura corporum suorum resurrectione morientium, ita fuere excitati, ut spreta & abjecta idololatria gentili ad castra Christianorum transirent, atque hoc eo magis est veritati consentaneum, cum illis esset res nova & plane inaudita, videre homines certa spe & fiducia in pectore ita firmatos, ut tribulationes omnes flocci haberent, pericula propter nomen Christi subeunda contemnerent, paupertatem & afflictiones erecto capite perdurarent, & morte jam instante tantam lætitiā præ se ferrent, ut aliter judicare non potuerint, quam hæc esse potentia divinae & supernaturalis præsentissima testimonia, quia omnia Philosophorum dogmata nihil tale hæctenus hominibus exhibere potuerant, quibus mors, commu-

nis ille omnium mortalium terror & hostis, læta & desiderabilis reddi potuisset. Sunt autem illi mortui, quorum causa quidam fuere baptizati non tam beati Martyres primitivæ Ecclesiæ, ut vellet *Frid. Spanhemius* Oper. Tom. III. p. 615, cum numerus eorum tempore Apostolorum erat perexiguus, ut ipse fatetur *Hist. Eccles. N. T. p. 564*. Sed præcipue Christiani in Ecclesia Corinthiaca, qui ex sensu gratiæ divinæ, & certa Spiritus Sancti illuminatione & obsignatione, appropinquante hora mortis, hilari vultu & emphaticis sermonibus tanta certitudinis futuræ gloriæ & suæ resurrectionis dederunt testimonia, ut ita adstantes Gentiles de Doctrinæ Christianæ veritate persuasi, decreverint ad eum cœtum se convertere, apud quem viventes & morientes tanto solatio & gaudio perfunderentur. Objici quidem potest, nulla nobis de his constare ex annalibus Ecclesiasticis monumenta, sed ad hæc facile respondetur, si supponamus, quod res est, fuisse scil. apud Corinthios fideles, magna illuminatione & gratia Spiritus Sancti gaudentes, qui non valentes tantum, sed & morti vicini, eadem proferebant, quæ a Doctore suo Paulo acceperant, se desiderare exui corporis ergastulo, ut fiant angelis similes, & quæ sunt alia, quæ in Epistolis Pauli de certa illa & invicta æternæ gloriæ & immortalitatis spe passim leguntur, an autem exempla & confessiones martyrum non etiam aliquid ad hos homines movendos contulerint, nostrum non est definire, est ideo conjectura, quæ nec sufficientibus argumentis probari, nec contrariis refelli potest: Fuisse autem morientes fideles apud Corinthios, qui placide & naturali morientes

morte

morte diem obierunt supremum, & qui ad limi-
na mortis constituti, ingentem in Servatorem su-
um fiduciam vultu, gestibus atque sermonibus
declararunt, ita certum est, ut mihi non ineptum
tantum, sed & impium videretur dubitare, nisi
quis asserere vellet Ecclesiam Corinthiacam ho-
minibus, ore tantum nomen Christi profitenti-
bus, apud quos nulli fructus fidei & spiritualis
vitæ testimonia invenirentur, constitisse.

§. VI.

Exposui jam ea, qua fieri potuit, brevitate
meam in difficillimum hunc locum sententiam,
quæ se mihi de his meditati obtulit, atque mihi
certe mirum videbatur, neminem hactenus hanc
explicationem orbi litterato exhibuisse, ad illam
tamen proxime accedit Celeb. *Moshemius* in suo
Comment. in Priorem Epist. ad Cor. p. 973. dum
vero difficillimum hunc locum perpendit, primo
quidem libere fatetur Vir illustris, omnes erudi-
torum explicationes hactenus datas, magnis sub-
esse difficultatibus, ita quidem ut earum nullam
suam facere atque ut certam eligere potuerit,
dum autem suam nullis argumentorum præsi-
diis firmatam proponit, hoc baptismum factum esse
prope lectum emortuale, sibi persuadet: Quod
autem mihi pace Viri celeberrimi admodum du-
bium & incertum videtur, si enim quidam gen-
tiles se voluissent baptizari prope lectum morien-
tis, Apostolo dicendum fuisset, illos fuisse bap-
tizatos, non *propter mortuos*, sed *propter morientes*,
hinc nobis melius videtur dicere, istos homines
piis defunctorum exemplis motos se baptizari de-
siderasse, postquam tales fideles morientes vide-
rant,

rant, hoc vero lubens concedo Viro celeberrimo, Apostolum non de multis, sed de quibusdam tantum hoc loco sermonem facere, qui sancta & placida morte fidelium impulsī, in Ecclesiam Corinthiacam per Sacramentum baptismi se recipi desiderarunt.

Post expositam interpretationem nostram, brevissimis jam verbis potissimas vel veteres vel recentiores enarrabimus sententias, ne aliquis ob-
jicere possit, me velle novam obtrudere, cum forsan ab antecedentibus jam tales datæ fuissent explanationes, quæ sensum verborum Apostoli dilucidare potuissent, diversas autem sententias collegerunt Viri doctissimi, *Henr. Mullerus* in peculiari Dissertatione de Baptismo pro mortuis, quam Thesauro Philologico Tom. II. p. 563. inseruit *Godfredus Menthenius*, atque post eum *Wolffius* in Cur. Philolog. & Crit. Tom. III. pag. 536.

§. VII.

I. Prima & antiquissima est ea, quam dedit *Ambrosius* Comment. in 1. ad Cor. XV: 29. *In tantum*, inquit, *ratam & stabilem vult ostendere resurrectionem Paulus, ut exemplum det eorum, qui tam securi erant de resurrectione ut etiam pro mortuis baptizarentur, si quem forte mors prævenisset, timentes, ne aut male, aut plane non resurgerent, qui baptizatus non fuerat, vivus nomine mortui tingebatur.* Fuerunt etiam post Ambrosium alii, qui credebant Paulum ad hunc morem respexisse, quos jam in medium producere, nostri non est instituti; sed displicuit dudum hæc explicatio, cum certo constet ex Annalibus Ecclesiasticis, quod equidem tale
mor.

mortuorum baptisma olim fuerit in usu, sed non tempore Apostolorum, cum Cerinthiani primi hujus ritus fuerint Auctores, ut id probat Vir nunquam sine laude vocandus *Jo. Cass. Suicerus* Thesaur. Ecclesiast. Tom. I. p. 642. & post eum *Joseph Bingham* Orig. Eccles. Tom. IV. p. 188. Ex omnibus vero argumentis, quæ contra hanc explicationem pugnant, illud mihi semper validissimum, præter id quod modo fuit citatum, esse videbatur, quod Apostolus Paulus haud dubie hunc ritum utpote Idololatricum non citasset tantum, sed & redarguisset, si equidem tempore Apostolico jam in usu fuisset.

II. Secunda est ea, quam accepimus ab *Ephraïmo*, qui tradit Hær. XXVIII., quod Apostolus respexerit eos, qui Clinici & morti vicini baptizabantur, ut suam hoc modo fidem in Christum & futuram resurrectionem probarent. Verum hæc explicatio a longo jam tempore fuit rejecta, ægroti enim & morti vicini non sunt mortui, nec certe facile quis explicabit, quomodo ex baptismo ægrotorum explicari possint verba Pauli, & recte de hac interpretatione judicavit *Suicerus* modo laudatus Tom. I. Thes. Eccl. p. 641. *Quomodo vero tales ὑπὲρ τῶν νεκρῶν βαπτίζονται, dici queant, ego capere non possum.* De hac sententia idem fert judicium *J. Henr. Heideggerus* Comment. in I. Cor. XV: 29. p. 161.

III. Diversam a duobus præcedentibus interpretationem dedit *Hieronymus*, qui in Comment. ad h. l. hæc habet: *Quicumque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus, id est, jam com-*

commortui cum eo sumus, quid ergo prodest, nos huic mundo mori, si hunc contemptum voluptatum non sequitur vita æterna? Item hoc est quod dicit, quia non solum propter remissionem peccatorum baptizantur, sed & propter resurrectionem carnis nostræ, carnem autem nostram Apostolus mortuam appellat, quoniam hac morte anima non moritur, unde increpando ait; Aut quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? hoc est, quid opus est baptizari carnem, si non resurgat? Quid de hac interpretatione sentiendum sit, meum non est decernere, cum autem ea nec olim nec posterioribus temporibus fuerit recepta, illam suo loco relinquendam esse putamus.

IV. Aliam dedit *Chrysostomus* Homil. XL. in 1. Cor. XV. quæ cum præcedente aliquid commune habet, ludit enim in voce *mortui*, ita solebant sæpius quidam Patrum & veterum Scriptorum Ecclesiasticorum. *Chrysostomus* per mortuos intelligit corpora baptizandorum, quæ omnino moritura essent, ita ut sensus sit, quod baptizari propter mortuos tantum valeat, ac baptizari propter corpus moriturum, cui vero per baptismum resurrectio corporis promittitur & obsignatur. Invenit hæc explicatio ut olim, ita & posteriori ætate quosdam laudatores, quos jam proferre nimis prolixum foret. *Cornelius a Lapide* in Comment. ad h. l. eam omnibus reliquis præfert, cum autem ea nobis videatur nimis artificialis & longe petita, eam nec laudare nec refellere est animus, hoc autem quilibet per se facile videbit, quod verba Apostoli Pauli simpliciora sint & planiora, quam

quam ut longe quæsitam explicationem ferre possint.

V. Sequitur *Sedalii* explicatio, quæ equidem præcedentibus est clarior, sed quæ tamen nec veterum nec posteriorum interpretum calculum tulit, ita enim ille commentatur ad hæc verba: *Pro mortuis, id est, mortuis operibus, quæ generant mortem, impetrata scil. eorum per baptismum remissione abolendis.* Plura ad hanc sententiam notari possent, si mens esset diversas explicationes prolixius exhibere & examinare. Ingentem Apostolum hoc loco voluisse ellypsin statuere, & illam vocem Ἐργῶν, *operum*, voluisse omittere, nequaquam videtur verosimile, licet vero hæc interpretatio talis sit, ut apud eos, qui verba Apostoli probe pensitant, haud facile admitti possit, placuit tamen *Thomæ Aquinati* & aliis ex Pontificiis, qui per mortuos peccata & crimina hominum intelligunt.

VI. Post diversas Patrum sententias novam dedit *Lutherus* in not. ad h. l. quæ est elegans & simplex, & quæ ideo etiam multorum calculum meruit, putat quippe Vir magnus Paulum respexisse ad illam veterum consuetudinem, qua super sepulchris martyrum, qui pro fide in spem futuræ resurrectionis mortui sunt, gentiles ad Ecclesiam accedentes baptizabantur. Hanc suam fecit *Piscator* & *Glassius*, Philolog. Sacr. p. m. 1063. cujus verba hæc sunt: *Qui baptizantur ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, super mortuos, tantum valet ac ὑπεράνω, quæ vox Hebr. X: 5. usurpatur, loquitur Paulus de ritu baptizandi super mortuorum sepulchra, quod fuit Symbolum fidei & confessionis de resurrectione mortuorum.* Huic interpretationi nihil plane deest, quam quod hic ritus baptizandi super sepulchra Martyrum

non ad eam accedat antiquitatem, ut ullo modo probari posset, id jam factum esse tempore Apostoli Pauli in Ecclesia Corinthiaca, & hæc est sola ratio quæ movit plurimos ex eruditissimis Philologis cur Lutheri interpretationem non acceperint, estque, ut quilibet facile perspicere potest, satis valida, hinc omnino concludo cum *Josepho Binghamio* Orig. Eccles. Tom. IV. p. 191. quod hæc consuetudo non sit satis antiqua, ut Apostolorum tempore ad eam alludi potuerit. Consuetudo hæc primum nata videtur in loco martyrii sancti Patris Polycarpi, Smyrnenfis Episcopi, cujus vincula & obitum in publicam omnium fidelium ædificationem descriptam habemus, in peculiari Epistola de Martyrio Polycarpi, quam dedit Ecclesia Smyrnenfis ad illam quæ erat in Philadelphia & reliquas tum temporis plantatas ubique terrarum Christi Ecclesias, extat illa in collect. Epistol. Patrum Apostolicorum Tom. I. p. 191. Longe autem differt annus ejus emortualis ab eo, quo Paulus primam suam scripsit ad Corinthios Epistolam, atque ita sentiunt Viri Celeberrimi, inde *Gulielmus Cave* in Hist. Lit. Eccl. Tom. I. p. m. 44. *De anno quo martyrium passus sit Polycarpus, variant Scriptores. Eusebius illum reponit in Annum Christi 167. Usserius & Bucherius in Annum 169. Petitus in Annum 175. doctiss. vero Pearsonius noster Anno Christi 147. eum passum esse strenue contendit, quod prolixè, neque uno argumentorum genere demonstrat. De anno vero scriptæ primæ Epistolæ Pauli ad Corinthios non multa controversia, quippe quam potissimi Viri docti putant scriptam anno Christi LIX. ut id probare contendit Pritius*

& ejus Commentatores ad Introduct. in Lectio-
nem N. T. p. m. 263.

VII. Aliquid commune cum quibusdam opi-
nionibus Patrum habet explicatio *Calvini Com-*
ment. ad hoc comma, Oper. Tom. VII. p. 207.
Edit. Amstel. in qua tamen adhuc fluctuare vide-
tur, ut patet ex ejus verbis, quæ hæc sunt: Ali-
quando putavi universalem Baptismi finem designatum
fuisse a Paulo, (neque enim Baptismi utilitas continetur
hac vita) sed quum postea accuratius verba expende-
rem, animadverti Paulum hic aliquid speciale attingere,
non enim de omnibus loquitur, quum dicit; Quid fa-
cient, qui baptizantur? Deinde non amo argutas in-
terpretationes, quæ non perinde sunt solidæ. Quid er-
go? Baptizari pro mortuis dico, qui jam mortui cense-
antur & qui de vita omnino desperaverint, atque ita
particula ὑπὲρ valebit Latinum pro, ut quum dicimus,
habere pro derelicto; quæ significatio non est coacta, vel
si magis placeat significatio, Baptizari pro mortuis, erit
sic Baptizari, ut mortuis, non vivis profit, scitur au-
tem, statim ab initio Ecclesiæ eos qui Catechumeni erant,
& in morbum inciderant, si imminebat certum mortis
periculum, Baptismum solitos esse petere, ne ante mi-
grarent ex hoc mundo, quam nomen Christo dedissent,
idque ut secum ferrent salutis suæ obfignationem. Ex
his satis videmus, quod Calvinus, pro ingenti
qua pollebat perspicacia, non certo voluerit defi-
nire, quænam certa & legitima esset loci hujus
difficillimi solutio, hinc duas profert, quarum
utramque ponit probabilem, sed certe & prior
& posterior suis urgetur difficultatibus, & prima
quidem, quia ille, qui morti est vicinus, hæte-
nus antequam animam reddiderit, mortuus vo-

candus non est, aliàs Paulus non νεκρὸς, sed ἀπο-
θνήσκοντ'as dixisset, & probe notandum; quod
etiam observatum à Scaligero Epist. p. 508. quod
magna insit emphasis articulo τῶν νεκρῶν, quod si
enim simpliciter Paulus posuisset, quod baptizen-
tur ὑπὲρ νεκρῶν, facilius hæc admitti posset expli-
catio. Eadem hæc observatio etiam aliquid con-
ducit ad dijudicandum alteram sententiam Calvi-
ni, qua ad lectos ægrotantium devenit. Sed po-
namus morientem pro mortuo haberi posse,
cum tamen possibile sit multos qui in agone vi-
tæ constituti videntur, ad vitam sæpe redire,
tamen hæcenus nondum probatum Baptismum
Clinicorum jam ætate Apostolorum fuisse in usu,
nec certe loca ex Scriptis Apostolicis aut primo-
rum Patrum exhiberi possunt, ex quibus con-
cluderetur, hunc ritum tantæ esse antiquitatis, ut
ejus usus tempore prædicationis Apostoli Pauli
jam innotuisset.

VIII. *Calvino* jungendus est *Beza*, qui autem
in explanatione hujus loci non multorum calcu-
los meruit, totum enim hoc comma interpreta-
tur de ablutione cadaverum demortuorum, quæ
apud Judæos, Græcos & Romanos in usu erat.
Verum est, imo verissimum talem demortuorum
ablutionem olim in usu fuisse, sed quid tum?
Ejus verba sunt prolixiora, sed mentem *Bezæ*
pauca indicant, quæ hæc sunt: *Quid tandem se fe-*
cisse deprehendent, rem videlicet inutilem qualis est Ca-
daveris ablutio in sepulchro, sic penitus absumendi ut
nulla spes resurrectionis supersit. Et quid judicandum
de hac sententia? certe quantum video nil, quam
quod

quod sæpe evenit, bonum scil. aliquando dormire Homerum.

IX. Diversam ab omnibus hætenus recensitis explicationibus excogitavit magnus Sedis Romanæ Heros Bellarminus, Exercit. Bibl. pag. 649. Est igitur hæc expositio vera & germana, quod heic Apostolus loquatur de baptismo lacrymarum & pœnitentiæ, qui suscipitur orando, jejunando, eleemosynas faciendo &c. ita ut sensus sit; Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgent? h. e. quid facient, qui orant, jejunant, gemunt, affligunt se pro mortuis, si mortui non resurgent? Hæc expositio verissima est, duas ob rationes, primo, quia baptizari passim in Scriptura & Patribus accipitur pro affligi, Marc. X. Luc. XII. Nazianzenus Orat. de Epiph. Deinde, quia ipsa pœna purgatorii a Scriptura & Patribus vocatur baptismus Matth. III. ipse vos baptizabit Spiritu Sancto & igne. Et paullo post; Itaque elegantissime Apostolus dixit, eos baptizari pro mortuis, qui affligentes se oratione & jejunio sumunt in se partem illius baptismi ignei, quo animæ baptizantur in purgatorio. Hanc explicationem ab omni verisimilitudinis umbra remotam, tota armenta Ecclesiæ Romanæ sequuntur, & ubi Doctor purpuratus qualis Bellarminus erat, agmen ducit, ibi minoris ordinis, cucullati, albi, nigri & cinericei sine periculo sequuntur. Dicendum tamen fuisse quosdam honestiores & nasutiores, ut est Cornelius a Lapide, Libertus Fromondus & alii, qui cum viderent, quam impune Bellarminus illis vellet palpum obtrudere, ad alias secedebant explicationes: nihilominus tamen ex hoc loco impudenter pro purgatorio argumentatur, & inde recte observat Andreas Rivetus, Isag.

ad Scriptur. Cap. XXIII. p. 989. quod sit ineptum & ridiculum ex sententia vel explicatione, quæ adhuc opinione constat, argumentum petere pro purgatorio; Sed certe non male, ubi aperta defunt, ibi ad talia decurrendum, quæ obtorto collo ad rem rapiuntur. Ego autem lubens fateor, quod mihi a risu temperare haud potuerim, cum prima vice hanc Bellarmini explicationem legissem, ita enim persuasus sum, quod hic Doctor purpuratus, qua erat eruditione & ingenii elegantia a risu non abstinuerit, cum hæc scriberet, ita enim explicatio manifeste est inepta & falsa, ut qui vel parum ultra animalia terræ sapit, facile videat, verbis Apostoli vim inferri, & quid fiet de Scriptura, ubi ad talem sensum allegoricum decurri potest in verbis, quæ sensum clarissimum fundunt? Sed hæc est auctoritas Ecclesiæ, & Doctorum majoris abollæ, fingere & refingere pro lubitu, atque his non minus quam pictoribus.

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

X. Displicuerunt omnes hætenus recensitæ interpretationes Viro & ingenio & eruditione summo *Danieli Heinsio*, qui Exercit. sacr. p. 407. vivos pro mortuis baptizari putat, quando mortuorum nomina vel infantibus vel etiam adultis imponebant, ut defuncti sic vivere & superesse viderentur, qui mos ex circumcissione fluxit. Hanc suam sententiam Vir doctus ita longo sermone exornavit; Est ea quidem satis egregia, sed si accuratius cum verbis Pauli comparetur, certe ex communi Philologorum suffragio talis habebitur,
ut

ut menti Apostoli loquentis non in omnibus respondeat, nec facile quis affirmabit, quod homo vel infans, cui in baptismo nomen defuncti imponitur ὑπὲρ τῶν νεκρῶν baptizatus dicatur.

XI. Hunc nodum sibi etiam solvendum proposuit doctiss. *Ludovicus de Dieu*, Crit. sacr. p. 703. qui hæc habet: *Quot quot in Ecclesia baptizantur, non pro se tantum, sed & pro mortuis fidelibus baptizantur, non ad eos juvandos, aut eorum loco, sed ad stabiliendas indefinenter promissiones fœderis, ipsis factas, & adhuc implendas, adeo ut quamdiu & quoties baptismus administratur in Ecclesia, tamdiu & toties renovetur facta mortuis promissio, Deum esse Deum ipsorum, & quia Deus non est Deus mortuorum sed viventium, itaque etiam vivere ipsos Dei promissione, quocirca necesse esse, ut & mortui aliquando vivant actu.* Plurima occurrunt in hac expositione quæ notari possent, fecit id *Mullerus*, Disert. ad h. l. jam supra citata, quæ jam exscribere nolumus. Hoc vero in sententia doctissimi Viri observandum videtur, quod a Mullero est omissum, Paulum hoc loco non loqui de baptismo, ut contendit de Dieu, sed de quibusdam tantum, qui in Ecclesia Corinthiaca baptizantur ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, nec heic certe vacula ὑπὲρ hanc explicationem, si rem bene inspiciamus, ferre posset, ut crederemus, Paulum loqui de baptismo in genere, quo resurrectio defunctis obsignaretur.

XII. In hanc classẽ etiam vocandus *Coccejus* magnus Scripturæ Interpres, qui *Cornelii Bonaventuræ Bertrami* sententiam adoptavit, Oper. Tom. IV. p. 137. sic autem hic in lucubrationibus Fran-

kentalensibus Cap. VIII. num. V. 2. Propter mortuos βαπτίζεσθαι, inquit, intelligendum est de lotionibus illis, quibus Hebræi viventes illas pollutiones eluebant & expurgabant, quas contraxissent vel ex contactu mortuorum, vel ex eo, quod animam exhalantibus adfuissent, eorumque modo mortuorum tabernaculum aut sepulchrum aggressi fuissent. In hac interpretatione omnino Viri isti eruditissimi vocem hebr. *hy* & Græcor. ὑπὲρ recte vertunt propter, sed an reliqua hujus sententiæ cum scopo Pauli conveniant, vehementer dubitamus, cum admodum difficile sit concipere, Apostolum talem lotionem, purificationis gratia institutam citare voluisse pro argumento, quod illi, qui ita lavantur, de resurrectione mortuorum sint persuasi, cum talis lotio equidem fuerit apud Judæos suscepta & usitata, sed ideo tantum, ne impuritas ex cadaveris contactu remaneret. Adde & hoc; quod Paulus ad Corinthios scribens, ad Gentiles potissimum scripserit, apud quos tales purificationes non perinde ac apud Judæos erant in usu, licet enim apud Græcos & Romanos purificationes vel lustrationes propter demortuos fuerint communes, non tamen illæ fiebant tali modo, ut apud Judæos, quia se aqua tantum aspergebant, quem ritum describit Casaubonus ad Theophrast. Cap. XVI. περὶ δεισιδαιμονίας, p. 339. Moris erat ad fores privatorum ædium, dum funestæ essent, & dum fiebat πρὸς θεοῦ defuncti, vas magnum constitueretur, aqua lustrali plenum, quæ esset a domo non funesta allata, qua aqua se quisque egrediens aspergeret, qui ad exequias venerat, idque vas figlinum fuit, & ἀγδάνιον vocabatur, hujus rei Auctor est Pollux Lib. VIII. Cap. 7. Aristophani dicitur ὁσερανον. Ritus etiam non dissimilis

similis apud Romanos, testis est Festus. Funus prosequuti redeuntes ignem supergrediebantur, aqua aspersi, quod purgationis genus vocabant suffitionem. Cadaverum vero primam equidem purgationem faciebant aqua, veram autem igne perficiendam putabant, toto corpore combusto. Lomejer de Lustrationib. pag. 361.

XIII. Explicationem sibi privam & a nemine quantum novi probatam dedit doctiss. *Alex. Morus* in notis ad h. l. qui putat τῶν νεκρῶν positum esse per enallagen τῆ νεκρῆ, & per hunc νεκρὸν mortuum, intelligit Christum, ita ut baptizari pro mortuis, idem sit, ac baptizari Christo & nomine Christi, verba ejus prolixiora nolo jam exscribere, non enim id agendum, ut pagina turgescat. Quid de hac interpretatione viri doctissimi habendum sit, meum non est definire, hoc vero dixisse nemo vitio vertet, quod tales figuræ Rhetoricæ absque necessitate statui non debeant, nec certe veritati est consentaneum, talem enallagen hoc loco statuendam esse, nec contextus verborum Pauli hanc admittit.

XIV. Dum in eo sumus, ut diversas eruditorum in locum vexatissimum sententias exhibeamus, non omittenda est sententia doctissimæ *Anæ Mariæ a Schurmann*, quæ extat Opusculor. p. 97. summa sententiæ nobilissimæ Virginis, quam prolixioribus verbis proposuit hæc est. 1. Quod totus hic versus 29. sit ironice intelligendus. 2. Quod particulam ὑπὲρ debeamus interpretari per propter. 3. Quod illi mortui, propter quos quidam ex Ecclesia Corinthiaca fuere baptizati, fuerint fideles

eo tempore adhuc viventes, & secundum illam Paulus dictione ironica per mortuos intelligit homines quosdam illuminatos apud Corinthios viventes, quos Apostolus ideo vocet *mortuos*, quia ex opinione gentilium trucidandi fuissent, eo tempore autem viverent & secundum quorum exempla & doctrinam alii fuissent baptizati, sed non tam baptismo aquæ, quam afflictionum. De hac interpretatione, quid sentiendum sit, haud dubie nemo non per se videt; Ironias ex sacris literis esse eliminandas, dudum decreverunt veri nominis Theologi. Notandum porro, quod duplex tropus in his Apostoli verbis vix admitti possit, cum sensus literalis sit simplicissimus.

XV. Ex longo agmine interpretum jam comparet Vir de Ecclesia & bonis literis optime meritus Jo. Cloppenburgius Opuscul. Tom. I. p. m. 663. Disp. Selectar. XIV. Verba ejus hæc sunt: *Fruatur quilibet suo sensu, nobis quidem placet I. ut non alius intelligatur baptismus, quam ille, quo Christianismo initiabantur fideles. II. Ut τῶν νεκρῶν no-* *tet certos quosdam mortuos. III. Ut ὑπὲρ τῶν νεκρῶν* *sit ἐνεκα τῶν νεκρῶν, propter mortuos, ad officium mortui debitum, per certos autem mortuos intelligimus illos, de quibus sermo inchoatus fuit v. 6. qua Apostolos, qua alios fratres ex quingentis oculatis testibus resurrectionis Jesu Christi, τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν quidam etiam obdormiverunt, & nonnulli martyrio coronati, Stephanus Actor. VII: 60. Jacobus Actor. XII: 2. Ad certos illos mortuos, post interjectam exegesis resurrectionis futuræ, & consummationis seculi redit sermo v. 29. ad viventes superstites v. 30. Ego equidem lubens fateor, quod hæc explicatio inter omnes hæc-*

hactenus recensitas sit ea, quæ ob simplicitatem suam proxime ad genuinum sensum verborum Apostoli accedit, dandum ideo Viro doctissimo, quod Paulus per Baptismum illud Sacramentum intelligat, quo nos Ecclesiæ initiamur. Damus etiam, quod Paulus non de magno numero, sed de certis quibusdam mortuis hoc commate loquatur, damus porro, particulam *ὅτι* commodissime hoc loco vertendam esse per *propter*, an autem quidam ex quingentis fratribus ob fidem in Christum apud Corinthios fuerint martyrium passi, mihi valde est incertum, atque hæc sola causa est, quare non possumus in omnibus accedere sententiæ Viri doctissimi.

XVI. Nec omittenda explicatio *Casp. Erasmi Brochmanni*, qui in *System. theol. Part. III. art. de morte* asserit, Paulum hoc loco id agere ut repetat & confirmet quæ dixerat *1. Thess. IV: 13. Ego nolo vos ignorare fratres, de iis; qui obdormiverunt, quod non debeatis esse solliciti eorum causa, nec propter reliquos, qui spem habebant, hinc eo abit* Vir doctiss. ut putet illud *τὸ πένθος* denotare, & quodnam solatium habebunt, *βαπτίζεσθαι* autem significare dolere. Fateor, quod explicatio hæc nobis videatur obscurior, sensus autem huc redit; Quamnam consolationem habebunt, qui se affligunt propter defunctos, si mortui non resurgunt, & quare se affligunt propter mortuos, cum omnino non sit resurrectio. Hanc explicationem longe nimis petitam, suo loco relinquimus.

XVII. Post plurimas jam veterum & posterioris ætatis Theologorum sententias suam subjungit
Herr.

Henr. Mullerus loco jam supra citato, mens ejus sequentibus exhibetur: *Illi pro mortuis baptizantur, qui baptismo suo defendunt mortuos in fide beatæ resurrectionis, cujus baptismus sigillum est; Nervus ideo argumentationis Paulinæ hic erit. Si non creditis, eos, qui in Christo obdormiverunt, resuscitatum iri ad vitam, cur defenditis eos baptismo vestro, dum eum in finem baptizamini, ut promissio vitæ ab ipsis fide apprehensa, etiam vobis per fidem applicetur: Huic interpretationi id maxime obesse videtur, quod Paulus non loquatur de Baptismo in genere, sed de eo, quo quidam tantum in Ecclesia Corinthiaca mortuorum causa se baptizari voluerint, ut id optime notavit Jos. Scaliger in Not. Novi Testamenti ad hunc locum.*

XVIII. In numerum eorum, qui hunc locum exponere tentarunt, etiam ponendus *Joannes Harduinus*, in suo Comment. in N. T. p. 523. is more solito nodum in scirpo invenit, & pro ingenio suo solvere statuit. Per Baptismum ille, ut quidam alii, ærumnas, tentationes, molestias aliasque adversitates, quibus homines sæpius premuntur, intelligit, per mortuos autem impios, veritatis luce destitutos & peccatis implicitos. Quomodo autem hæc cum sensu verborum Pauli quædrent, æquo lectori disquirendum relinquo, hinc plura de ea non addo, hæc dijudicavit *Deylingius* Observatt. Sacr. part. II. Observat. 44. p. m. 517.

XIX. Posset hoc loco etiam recenseri explicatio doctissimi *Elsneri*, nuper beata morte defuncti, quæ legi potest Observatt. Tom. II. p. 127.

&

& in mantissa ad finem, quam autem jam ab initio hujus Exercitationis examinavimus.

XX. Post magnum interpretum globum etiam in aprium vocandus est Vir eruditione & ingenio illustris Joannes Lighthootus, qui Hor. Hebr. ad h. l. Oper. Tom. II. p. 922. ita diserit: *Hoc sensu hæc verba optime intelligas, ut sensus sit; Alioqui quid facient illi, qui subeunt martyrium, & baptizantur eo sensu, quo baptismus mortem denotat per martyrium, si omnino mortui non resuscitantur? Nam Baptismum pro martyrio sumi, patet satis ex Matth. XX: 22. Vide quam optime huic sensui conveniat connexio commatis sequentis, quid facient illi, qui martyrium subierunt, subeuntque, si non sit resurrectio, eo quare nos etiam in dies atque omni momento periclitamur ad martyrium.* Plurima sunt, quæ ad hæc doctissimi Viri verba notari possent, quæ autem heic locum invenire non possunt, cum scopus noster non sit vel data opera examinare, vel prolixius confutare aliorum sententias, sed eas lectori brevissimis verbis describere, ut collato inter se diversarum interpretationum agmine ipse judicet, quænam & analogiæ fidei & scopo Apostoli Pauli loquentis optime conveniat, nobis ergo sufficit dixisse, quod Celeberrimus Lighthootus non videatur rem acu tetigisse, quia relicta significatione naturali & simplici, a qua absque necessitate recedendum non est, ad allegoricam confugit.

XXI. Hoc loco etiam citandus Vir insignis Fridericus Spanhemius, cujus mentem jam supra exposuimus, convenit is, ὅτι vertendum esse propter, baptizatos autem propter mortuos illos intelligit,

ligit, qui constantia martyrum moti, se ad Ecclesiam profitebantur, & ideo baptizati fuerunt, cum autem, quæ in hac assertionem nobis dubia & incerta videbantur, jam fuerint exposita, illam heic citasse sufficiet.

XXII. Erudita etiam Dissertatione pro mente sua hunc locum exornavit Vir Clariss. atque Nobiliss. *Richardus Ellys*, Anglus in Fortuitis Sacris p. 137. &c. In eandem sententiam jam abierat *Jo. Clericus* in additam. ad *Hammondi* notas in N. T. 1. Cor. XV: 29. quam autem Vir modo laudatus latius, & magno eruditionis apparatu exposuit. Sententiam suam pag. 152. ita declarat: *Baptizari ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, nihil aliud est, quam baptizari in locum defunctorum. Notanda est hic vis & usus articuli, cujus adjectio est ἐμὲναι. Quinam ergo isti mortui, in quorum locum alii baptizati dicuntur? Non omnes intelligit mortuos, sed eos tantum, qui ex hoc, Corinthi sociato fidelium cœtu, jam fato functi discesserant, quos μακάρους vulgo vocamus, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, nostrorum loco, pro ut eorum aliquis moritur. Quorsum inquit, propagatur inter nos baptismi ritus? Si mortui non resurgunt, quid prodest perpetua illa baptizatorum, quam sedulo curamus, successio? Quorsum demum qui cottidie moriuntur, eorum in locum, ne genus interire patimur, suffecti deinde alii; Ad quandam militiæ disciplinam mihi respicere videtur Apostolus, ubi defunctorum in locum identidem alii substituantur, ne totum tandem jaceat sensim mutilatum corpus, ita militanti Ecclesiæ hoc optime convenit, ut in numerum defunctorum militum alii succedant. Fateor equidem, quod hæc explicatio sive illa sit Clerici, ut eam sibi etiam vindicat, sive Nobilissimi Ellysi,*

Ellyfii, sit simplex, & ab omnibus argutiis, quibus maxima pars earum, quas citavimus, gravatur, remota, duo vero sunt, quæ eam si non penitus evertunt, nihilominus tamen valde incertam & ambiguam reddunt, & primo quidem, si hæc assertio subsistere debet, asserendum est, Paulum hoc loco non de quibusdam tantum, sed de omnibus Christianis ad Ecclesiam Corinthiacam collectis loqui, quod certe probari nunquam potest, ut id potissima pars interpretum ad h. l. candide fatetur. Secundo concipi non potest, quando de Christianis per Baptismum in sinum Ecclesiæ receptis dici possit, eos fuisse baptizatos in locum demortuorum, cum unusquisque pro se sigillum Baptismi acciperet, addendum & hoc, quod tum Ecclesia Corinthiaca in suis constituta fuerit natalibus, ubi numerus baptizatorum fere erat integer, atque ab initio prædicationis Evangelii paucissimi hætenus vita fuerant perfuncti.

XXIII. Nunc paulatim ad finem procedit elenchus diversarum interpretationum in hunc locum vere πολλὰ ὁμόλογον; ut autem omnes, saltem mihi cognitæ lectori exhibeam, addenda est ea, quam affert *Henr. Mullerus* Disfert. jam supra allegata, quæ hæc est, quod sit probabile, primos Christianos, viros pietate claros, in propriis ædibus defunctos terræ mandasse, secundum exempla Judæorum 1. Sam. XXV: 1. & Joabi 1. Reg. II: 34. vel etiam pro consuetudine Romanorum, quam affert ex verbis *Servii* ad Æn. Lib. V. *Qui ait, quod moris fuerit apud majores, ut qui mortuus esset, domum suam referretur, & in illa sepeliretur, ex hoc ritu ita argumentatur Vir doctus, quod*
Chri-

Christiani forsan super sepulchra privata in ædibus Catechumenos baptizaverunt. Quid de hac explicatione sentiendum sit, unusquisque, cui iudicium sanum est, per se facile videt. Incertum est, an hic ritus sepeliendi apud Corinthios obtinuerit, cum nulla sint veterum testimonia, quibus hoc posset evinci; Exempla, quæ allegantur, sunt particularia, nec consuetudinem aliquam publice receptam confirmant. Et si ponamus, quod hoc factum esset apud Corinthios, tamen adhuc dubium maneret, an primi Christiani tempore Apostolico in ædibus privatis super sepulchra deu- mortuorum baptizaverint.

XXIV. Agmen claudet Vir eruditione & ingenii acumine celeberrimus *Samuel Werenfelsius* Opuscul. Tom. I. pag. 293. edit. Lausan. cujus verba hæc sunt: *Animus non est, varias hujus loci obscurissimi explicationes ad examen revocare, sed potius doctis examinandam proponere unicam, quam me inter tot alias legisse non memini. Arbitror primo, verba ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, reddenda esse pro mortuis, in gratiam mortuorum, aut eo fine, ut prosit mortuis. Βαπτισμοί sunt illi, qui Baptismum recipiendo, se per hoc adstringunt ad professionem Christianæ Religionis, & disciplinæ Jesu Christi observationem; Hoc per se admodum difficile, quodque in primis illis temporibus plurima mala post se trahebat, in gratiam mortuorum, seu, ut non nisi mortuis, vita & sensu destitutis prosit, facere, res erat oppido stulta & ridicula. Hoc tamen faciebant ex mente Apostoli, quotquot baptizabantur, si nulla esset resurrectio mortuorum, & non alia esset post hanc vitam vita speranda, baptizati fuissent, ad Christianismum se obligassent, severam illam Christi discipli-*
nam,

navi, omniaque pericula & mala subiissent, quæ præfessionem Christianæ religionis subsequuntur. Cui tandem bono? ὡπὲρ τῶν νεκρῶν, in gratiam hominum mortuorum, id est, ut hoc ipsis non nisi mortuis prodesset & in eo statu constitutis, in quo nihil amplius inde utilitatis capere poterunt. Mentem suam Vir Celeberrimus clarius adhuc in sequentibus explicat, cum ait: Ita plane mihi accipienda videntur verba Apostoli; Si mortui omnino non resurgunt, quid igitur facient? id est perperam & stulte facient illi, qui baptizantur, & per Baptismum se adstringunt ad severam Christianorum disciplinam, omnibusque malis & periculis, quibus hi expositi sunt, se objiciunt; qui inquam omne id faciunt, pro mortuis, in gratiam mortuorum; intellige non mortuorum ex baptizatis diversorum, ut hoc primo intuitu videtur, sed ipsorum illorum baptizatorum, quando erunt mortui. Habet hæc sententia aliquid commune cum quibusdam jam supra notatis. Illam esse elegantem, & acumine Werenselsiano dignam, lubens fateor, si autem omnia expendam, ea sensum mentis Apostolicæ non attingit, si enim hæc Pauli fuisset sententia, potius scribere debuisset ὡπὲρ τῆ θανάτου, & ita quantum videtur verba Pauli id exprimere potuissent, quod contendit Vir Cl. sed hoc loco etiam repetendum est, quod jam aliquoties dictum, mentem Apostoli non esse de Baptismo in genere loqui, sed tantum de consuetudine quorundam in Ecclesia Corinthiaca, ut id plena manu concedit tota fere cohors omnium interpretum, qui hunc locum illustrare tentarunt, sed secundum sententiam beati Viri erit dictum universale.

Habes jam, mi Lector! si non omnes, saltem potissimas in hunc locum classicum, quas detegere potui sententias, tuum jam est in tanto sententiarum divortio aliquam tuam facere, sequere ergo Ovidianum illud, &

Elige cui dicas, tu mihi sola places.

Illæ vero suo ordine, licet quædam magnam inter se habeant affinitatem, proponendæ videbantur, ne quis mihi objiceret, esse forsan aliquam illustrationem nostra evidentior, nec indigne feram, si aliqua ex his magis nostra arrideat, aut alia, quæ a recensitis non multum differt, ut est *Battierii & Schelhornii* in *Bibl. Brem. Cl. IV. p. 100. & Cl. VII. p. 649. &c.*

§. VIII.

II. Ad alteram nunc Exercitationis nostræ partem devenimus, qua docendum erit, quomodo ex institutione doctrinæ Christianæ Baptismus sit tessera & sigillum futuræ resurrectionis, ut exinde constet, quomodo Paulus provocaverit ad illorum Baptismum, qui fide fidelium defunctorum permoti se baptizari desiderarunt, ut ejusdem beneficii possent reddi participes.

Quale sit Sacramentum Baptisma, & qua ratione illud inde a tempore Christi ad hunc usque diem in Ecclesia fuerit habitum, res est omnibus ad prima elementa doctrinæ Evangelicæ progressis, notissima: cum ideo dicimus, Baptisma esse primum Sacramentum N. T. a Servatore nostro institutum, quo omnibus, qui membra Ecclesiæ recipiuntur ablutio a peccatis per Sanguinem & Spiri-

Spiritum Christi obsignatur, simul etiam significamus, quod baptizatus Christum pro Salvatore atque Domino suo agnoscat, in quem unice credat, cui obsequium præstet, ut ab eo justificetur, ut hoc modo in glorificationem Dei Triunus, in cujus nomen fuit baptizatus, usque ad mortem vivat, atque post mortem æterna salute & resurrectione justorum in magno illo die gaudet, atque secundum hanc notionem Baptismi Sacramentum inde a tempore primo ejus institutionis ad nos usque in Ecclesia, quæ strictè doctrinam Christi & Apostolorum sequebatur, fuit habitum. Qui per Baptismum in Ecclesiam recipiebantur, se ad morum mutationem, seriam pœnitentiam atque vitam discipulo Jesu Christi dignam alligabant, noverant hoc quotquot per hoc Sacramentum Christo nomen dederunt, hinc baptisma Joannis, erat *Baptisma ad pœnitentiam*. Mandato acceperant Apostoli, ut abeuntes per universum orbem *baptizarent nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti atque docerent omnes gentes*. Matth. XXVIII; 19. Habebat ideo Baptismus usum testimonii divini & sigilli gratiæ inde a primo die institutionis usque ad finem mundi. Noverant hæc & exacte observabant primitivæ Ecclesiæ doctores, hinc nomine *σημαῖον*, *signaculi*, sæpe venit in Scriptis patrum, sic *Hermas Pastor*. Lib. III. Simil. 9. edit. Coteler. volum. I. pag. 117. & *Tertullianus* Apolog. c. 21. *signaculum* appellat, quo profitemur, nos Christi servos esse, nosque hoc signo a Gentilibus distingui, ut hæc latius exponit *Thomas Gatakerus* de vi & efficacia Baptismi infantilis in Disert. peculiari ad calcem operum annexa, p. 92. &c. Secundum hanc doctrinam in primitiva Ecclesia baptizandi

non aspergebantur, sed toti aquæ immergebantur, quod exemplo Joannis Baptistæ factum, & hinc omnes illæ allusiones, cum per immersionem sepulturam, per subsequentem emersionem ex aqua resurrectionem non obscure significabant, atque ex his explicanda loca, quæ ad hunc ritum respiciunt, inde Paulus ad Romanos scribens ait, Cap. VI: 3. *An ignoratis, nos quotquot baptizati sumus in Christum Jesum, in mortem ejus esse baptizatos, conscripti sumus ei per Baptismum in mortem, ut sicut suscitatus est Christus ex mortuis in gloriam Patris, ita & nos nova vita ambulemus, nam si cum eo plantati coaluimus assimilatione mortis ejus, etiam resurrectionis similitudine cum eo coalescemus.* Et consimiliter ad Coloss. II: 12. *Conscripti sumus cum Christo per Baptismum, per quem etiam cum eo suscitati estis per fidem efficacis illius virtutis Dei, qui suscitavit eum ex mortuis.* Et iterum Gal. III: 27. *Quicumque in Christum baptizati fuistis, Christo fuistis induti,* allusione facta, ut plurimi existimant, ad illa vestimenta alba, quibus illi induebantur, qui novissime erant hoc Sacramento ad gregem Christi recepti, an autem hic ritus jam tempore Apostolico fuerit in usu, mihi incertum est, hoc vero contendit, & hunc locum ex hoc ritu explicandum putavit doctiss. *Gulielm. Cave* de Christianismo primi temporis Cap. X. p. m. 339. His jam præmissis quilibet per se facile colligere potest, quomodo omnes illi, qui fuerunt baptizati, fidem & spem futuræ resurrectionis habuerint, dum enim in Baptismo aquæ immergebantur, illis significabatur, eos esse impuros, eorumque sordes & peccata per sanguinem Christi, qui per illam aquam significabatur, esse sublata; per emersionem

nem vero notabatur, ut resurrectio Christi capit, ita etiam resurrectio fidelium, qui a Servatore redempti a potestate peccati & diaboli liberati, certam spem haberent, quod eadem illa virtute Redemptoris revocandi essent e sepulchro, & in gloriam illam æternam, quam Christus acquisivit, & in qua Ecclesiam suam regit, aliquando cum corpore & anima transponendi. Hoc sensu Patres denotabant analogiam inter Baptismum & resurrectionem carnis, ita enim *Theodoretus* Epitom. de divinis decretis cap. XVIII. pag. 292. Βάπτισμά ἐστι Ἀρράβων τῶν μελλόντων, καὶ τῆς ἐσομένης ἀναστάσεως τύπος. *Baptisma est arrhabo futurorum bonorum, & futurae resurrectionis typus*, atque ex his jam manifestum est & perspicuum, quod omnes illi, qui exemplis sanctorum placida, læta & beata morte defungentium fuere impulsæ & suscitati, ut baptizari desiderarent, professi sint, se Baptismum agnoscere non tantum pro signaculo Ecclesiæ Christianæ, sed etiam pro certissima tessera futuræ & gloriosæ resurrectionis carnis.

§. IX.

Examinavimus jam, quisnam sensus Apostoli in verbis, quæ ad disquisitionem proposuimus, esse possit, si jam ea velimus ad praxin vocare, & in illis ea attendamus, quæ ad vitam nostram instituendam, moresque formandos se nobis offerunt, plurima habebimus. Primo quidem ex his docemur, quantum momentum ad doctrinam Christianam propagandam & confirmandam afferat exemplum piorum hominum, qui secundum normam præceptorum Christi, in pietate, in fide, in certa fiducia promissionum divinarum, in

gaudio spirituali ad mortem usque perseverant. Præcepta Evangelica mentem illustrant, voluntatem flectunt, sed exempla virtutis & pietatis tantopere firmant & roborant, ut exinde non modicum pondus ad gloriam & propagationem cœtus Christiani subcreseat, hinc monet ipse doctor optimus discipulos suos, Matth. V: 16. *Ita splendeat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum, qui est in cœlis.* Eadem repetit Petrus I. Epist. II: 12. *Dilecti! precor vos, ut abstineatis a carnis cupiditatibus, quæ militant adversus animam, conversationem vestram habentes honestam, inter gentes, ut pro eo quod obloquuntur vobis ut facinorosis, ex bonis operibus, quæ spectant, glorificent Deum.* Plurima occurrunt testimonia in scriptis Apostolicis, quibus doctrinæ Christianæ confessores ad vitam sanctam suscitantur, ut hoc modo gentiles per constantiam, fidem & reliqua bona opera Christianorum convincerentur & ad Ecclesiam adducerentur. Plurima habemus etiam exempla apud Scriptores Ecclesiasticos, quæ nos docent, quantum sancta primorum Ecclesiæ Christi discipulorum exempla contulerint ad convictionem gentilium & ad propagationem civitatis Christianæ; Labet unicum testimonium ex multis asferre, quod occurrit apud Lactantium de Justitia Lib. V. cap. 13. p. m. 215. *Cum autem noster numerus semper de Deorum cultoribus augeatur, nunquam vero, ne ipsa quidem persecutione minuatur, quoniam peccare homines & inquinari sacrificio possunt, averti autem a Deo non possunt, valet enim vi sua veritas; Quis est tam excors, tamque cæcus, qui non videat, quæ in utraque parte sit sapientia? & paulo post cap. eodem. Cum jam ab ortu solis, usque ad*

occasum Lex divina suscepta sit, & omnis sexus, & omnis ætas & gens & regio unis ac paribus animis Deo serviant, eadem sit ubique patientia, idem contemptus mortis, intelligere potuerant, aliquid in ea re esse rationis, quod non sine causa usque ad mortem defendatur, aliquid fundamenti, ac soliditatis, quod eam religionem non tantum injuriis ac vexatione non solvat, sed augeat semper & faciat firmiorem. Doctrina Christi & Apostolorum omnia indicia & testimonia divinæ veritatis secum ferebat, quam autem homines carnales, & de rebus cœlestibus parum occupati sæpius obiter tantum audiebant, cum autem cotidianis sanctorum exemplis, secundum hanc doctrinam viventium, maximopere tangerentur, movebantur tandem plurimi, ut serio ad hæc attenderent, atque tandem ad eam hominum classem transirent, apud quos non tantum ingentis virtutis & constantiæ, a Philosophis suis tantopere jactatæ, sed & spei futuræ vitæ, resurrectionis carnis & æternæ gloriæ in cœlo persuasionem certam & evictam haberent.

Fluit jam ex hac meditatione duplex officium, in unum quemque Ecclesiæ Christianæ per Sacramentum Baptismi adscriptum, & primum quidem hoc est, ut imitemur vita sancta & inculpata primos illos Servatoris nostri confessores & testes, ut non solum externa oris professione & aliquo cultu externo aliis simus exemplo, sed præsertim vita, quæ sanctos decet, aliis in omnibus tanquam lucerna quædam in via constituta præluceamus, sit hoc mundi abdicatione & voluptatum vitiosarum, mansuetudine, humilitate, beneficentia, misericordia in egentes, conversatione de

Deo & rebus ad salutem spectantibus, animo ad serviendum prompto & ad ignoscendum ubique parato, perpetua animi tranquillitate in adversis, patientia in morbis, & plena in sanguinem redemptoris fiducia morte jam appropinquante. Alterum hoc est, ut quoties primum hoc N. T. sacramentum mente recolimus, nobis gratulemur, per illud oblationem gratiosam nobis factam esse, remissionis omnium peccatorum & criminum nostrorum, ut & gloriosæ resurrectionis. Ita certe primæ Ecclesiæ discipuli Baptismum respiciebant, meditantes, quanta bona & beneficia Christus nobis externa hac corporis ablutione significaverit. Nec certe aut major aut generosior excogitari potest promissio quam hæc, quæ fideles in omni afflictionum & miseriarum statu magis erigere & ad perseverantiam in certamine fidei ad ultimum usque vitæ momentum roborare possit.

Quam diversa vero sunt ea, quæ vivimus tempora ab illis nascentis Ecclesiæ sanctissimæ moribus! in quibus amor in Christum erat purus & fervidus, fides immota, fiducia certa, mores ad simplicitatem compositi, & cum perpetua futuræ gloriosæ resurrectionis certitudine conjuncti. Vita hominum, qui hac ætate Christiani audiunt, haud dubie talis est, ut hæc reprehensio merito locum invenire possit, si enim totum Cœtum Christianum inspicimus, rara admodum habebimus exempla talium hominum, quorum pietatis exemplo alii extra Ecclesiam converti aut etiam illi, qui in ipsa Ecclesia vivunt emendari & ad vitam vocatione nostra dignam instituendam adduci possint.

Possit

Posset hoc loco, si cui luberet, examen institui, quare nostro ævo desint illa sanctitatis, probitatis, pietatis & fidei haud fucatæ exempla, quæ tempore Apostolorum & primitivæ Ecclesiæ erant communissima. Objiciunt homines, se abduci obviis in singulas horas malorum exemplis: Sed his respondetur, quod eadem olim fuerit apud multos, quæ hodiernum est corruptio, sed illi memores vocationis suæ, memores Sacramenti in Baptismo præstiti & accepti, memores tandem magnitudinis & excellentiæ vitæ futuræ, maluerunt se abdicare mundo, Satanæ & cupiditatibus, quam autem tantam negligere salutem. Objiciunt naturæ inertiam: Sed eadem olim erat, quæ jam est mortalium corruptio, eadem domanda & subigenda erat caro, cum autem sibi vim inferrent, stimulos mundi frangerent, cœlestia præsentibus atque caducis præferrent, tandem ad illum perfectionis gradum devenerunt, ut mentem & corpus ab omni macula servarent in diem adventus Domini Jesu Christi. Objiciunt porro communia hominum, qui Christiani vocantur, exempla, negotiorum ad vitam tolerandam spectantium multitudinem, omne fere tempus spiritualibus dicandum absumentem, spem vitæ aliquando emendandæ, & quæ sunt alia, quæ mundus cum carne corrupta suggerit, sed facile ad hæc omnia respondetur, cum vero sint omnia hæc prætextus frivoli & inanes, quibus homines sibi ipsi imponunt, & vitæ emendationem hoc modo ad ultimam horam usque protrahunt, & tandem sine spe & consolatione ad plures abeunt, ubi sera est & inanis vitæ corrigendæ fiducia.

Stimulet ergo atque moveat nos exemplum illorum sanctorum, qui vitæ integritate & sanctitate ita præluxerunt, ut alios ad justitiam & fidem adducere potuerint. Sunt jam illi beati cœlicolæ, quos agnus pascit, sunt illi in certo illo æternæ gloriæ habitaculo, requiescunt illi ab omni opere & angore, decertarunt illi bonum certamen fidei, & ideo habent impositam capitibus suis æternam & immarcessibilem gloriæ coronam, nec eos poenitebit in æternum vitam suam secundum regulam Servatoris nostri per patientiam & fidem transegisse: Majorem hæc haberent vim & efficaciam, si eos audire possemus beato ore gloriam suam cœlestem describentes, certius hæc nos movere possent, si faciem eorum æterna lætitia perfusam intueri per breve spatium possemus, si concederetur coram audire júbila coram throno agni, & si licitum esset cœtum illum primogenitorum oculis nostris præsentem contemplari.

Moveat ergo nos ad eorum vestigia alacriter premenda, spes certæ & æternæ gloriæ, vitæ nostræ brevitās & inconstantia, vocationis nostræ dignitas, sanctitatis & emendationis necessitas, mundi vanitas, peregrinationis nostræ in hoc tenebricoso terrarum specu mox ad beatum finem contendens angustia. Hæc si nobis assidue proponamus, hæc cottidie in mente nostra præsentia sistamus, accedet de die in diem in nobis major gratiæ & illuminationis progressus, usque dum Spiritu Sancto obsignati in diem redemptionis possumus beata morte abire in eum perfectissimæ glorificationis locum, ubi Deus est omnia in omnibus. Faxit id Deus per gratiam & Spiritum suum, cui sit laus & honos in secula.

T A N T U M.

SAMUE.